

De 1375 fins 1408. Els darrers priors, Rigald de Vern i Vicenç de Ribes

A finals del segle XIV el monestir de Santa Maria de Montserrat havia fou governat per dos priors Rigald de Vern, de 1375 a 1384, i per Vicenç de Ribes 1384/1386 fins 1408. En foren els seu últims priors.

El 6 de juny de 1375 el papa havia nomenat al monjo francès del monestir de Moissac en aquells moments prior de Bredon, i cosí del cardenal Pere de Vergne com a nou prior de Santa Maria de Montserrat. Aquesta decisió papal indignà al rei Pere III que no volia a un francès en el priorat montserratí. El día 16 de juny de 1375 el rei envià el papa la seva queixa i demanà deixar inefectiu el nomenament. El papa no feu cas a les demandes del rei i a primers de 1376 Rigald de Vern prengué possessió de Montserrat. Aquest priorat no feu cap obra rellevant i el prior fou acusat pel rei de mala gestió econòmica del monestir. Rigald de Vern morí el 9 de novembre de 1384.

La mort de Rigald de Vern succeí als inicis del cisma i aquesta circumstància condicionà la provisió d'un nou prior montserratí. El rei Pere, davant l'existència de dos papes, un a Roma i a l'altra a Avinyó, reivindicà que cap nomenament podria ser efectiu sense el seu beneplàcit. El rei Pere III, mantingué al llarg de la seva vida es mostrà equidistant al les dues seus papals sorgides arran del cisma. En relació al nomenament montserratí Pere III reivindicava que el prior fos del país, tingués la seva confiança i que el papa renunciés al seu privilegi de nomenar-lo i que es retornés aquesta responsabilitat a l'abat de Ripoll. Tota aquest argumentari era perquè el rei Pere III tenia un candidat: Berenguer de Barutell, nebot de la seva dona.

Tot i la manifesta obediència papal del rei Joan I, el papa d'Avinyó no feu cas a les peticions reials i el 22 de novembre de 1384 nomenà al cardenal Pere de Vergne nou prior montserratí. Nomenament fou inefectiu per la total oposició de Pere III qui proposà ara, com alternativa, a Vicenç de Ribes nomenat en el seu moment, el novembre de 1384, per Ramon Descatllar com a prior montserratí. Com que hi havia desacord, mentrestant el monestir de Santa Maria de Montserrat estava

administrat per delegats reials. Aquesta situació s'allargà mentre visqué Pere III perquè el rei no volia acceptar el nomenament de Vicenç de Ribes com a prior de Montserrat com a mostra del seu desacord amb l'abat de Ripoll, Ramon de Descatllar. A la mort del rei, el 5 de gener de 1387, el seu fill, Joan I, trencà l'equidistància del seu pare, i s'alineà amb l'antipapa d'Avinyó, Climent VII. Malgrat aquest gest, acceptà com a prior de Santa Maria de Montserrat a Vicenç de Ribes tot i la seva alineació amb el papa de Roma.

Església, monestir i santuari entorn 1408. Fons del pare Ricard M. Sans.

Vicenç de Ribes fou el darrer prior d'aquest període abans de que el monestir de Santa Maria de Montserrat esdevingués abadia. La seva elecció obrí un període d'inestabilitat i d'incertesa durant força temps. La seva candidatura era rebutjada de ple per l'antipapa d'Avinyó donada l'obediència romana de Vicenç de Ribes. El 30 de gener de 1387 el nou rei, Joan I, demanà als administradors reials que Vicenç de Ribes prengués possessió efectiva del priorat i de les seves rendes. Malgrat la voluntat reial, l'oposició al nou prior de Montserratí estava ben viva. El Consell de Cent de la ciutat de Barcelona, el mateix dia 30 de gener de 1387, escriví una carta al papa d'Avinyó, Climent VII, demanant que Bernat de Vallseca, en aquells moments paborde del monestir de Sant Cugat del Vallés, fos nomenat prior de Santa Maria de Montserrat.

El nou rei Joan I, acabà amb la indiferència del seu pare, i decidí donar suport al papa d'Avinyó i així ho feu el 24 de gener de 1387. El mes següent, el 6 de març de 1387, en una carta al papa d'Avinyó, el rei Joan I, entre altres peticions, demana que el monestir de Santa Maria de Montserrat sigui erigit abadia. El papa Climent VII respongué al rei fent-li evident el seu interès perquè el monestir de Santa Maria de Montserrat fos erigit en abadia. Aquest escrit serà invocat, anys més tard, 1389, pel propi Joan I i pel seu successor Martí I, 1404-1405, per reiterar que s'executés el que havia escrit el papa i el monestir es convertís en abadia. Però el papa d'Avinyó, Climent VII, seguia oposant-se al nomenament de Vicenç de Ribes. Malgrat l'acord inicial del papa perquè el monestir de Santa Maria de Montserrat esdevingués abadia, des del seu entorn es seguia pressionat perquè fra Bernat de Vallseca fos acceptat com a prior de Montserratí. El rei Joan I, el maig de 1389, tornà a insistir a Climent VII perquè el monestir de Santa Maria fos elevat a la categoria d'abadia i, a fi de desencallar els nomenaments

montserratins, suggerí que Bernat de Vallseca fos nomenat abat d'un altre monestir de Catalunya o Aragó. Les tensions entorn el priorat montserratí de afluiraven.

El rei Joan I demanà al procurador fiscal de la cort, el 10 de setembre de 1389, que vetllés perquè no s'embarguessin els bens montserratins. No hi havia cap indici d'una resolució tranquil·la del conflicte montserratí. El 2 d'agost de 1390 el papa Climent VII envià a carta executòria a la reina Violanta de Bar exigint-li que Bernat de Vallseca prengués possessió del priorat de Santa Maria de Montserrat i que expulsés a Vicenç de Ribes del monestir, el capturés i el lliurés a la cort papal. Però la mort de l'aspirant Bernat de Vallseca, octubre de 1390, canvià l'escenari de la confrontació. Climent VII exigí per carta del 2 d'agost de 1390 a la reina Violanta de Bar que Bernat de Vallseca prengués possessió del priorat de Santa Maria de Montserrat i que expulsés a Vicenç de Ribes del monestir, el capturés i el lliurés al papat. El papa Climent VII nomenà, l'any 1391, al cardenal Joan d'Aragó com aspirant al priorat montserratí. Mentrestant el rei no deixava de donar suport a Vicenç de Ribes. En tot moment el prior Vicenç de Ribes tingué l'oposició del papa d'Avinyó, Climent VII, perquè sempre manifestà obediència al papa de Roma, Bonifaci IX.

La mort de Bernat de Vallseca l'octubre de 1390 modificà l'escenari respecte el monestir de Santa Maria de Montserrat. El mateix mes d'octubre de 1390 el rei Joan I demanà al papa Climent VII que, atesa la mort del seu patrocinat, acceptés nomenar a Vicenç de Ribes com a prior montserratí. Fou una allarga negociació que s'estengué fins el mes de març de 1391. Durant aquest temps es feu evident que el papa d'Avinyó no volia de cap manera a Vicenç de Ribes com a prior. Però no hi hagué acord. El monestir de Santa Maria de Montserrat restava sense prior. En aquest període el papa d'Avinyó anomenà, l'any 1391, al cardenal Joan d'Aragó com a aspirant al priorat montserratí que tampoc fou acceptat per el rei Joan I. Era evident que des d'Avinyó no es volia atendre la petició reial.

Església, monestir i santuari entorn 1408. Fons del pare Ricard M. Sans.

La mort del papa i del rei català entre els anys 1394 i 1396 modificaren lleugerament els protagonismes del conflicte. L'any 1394 morí el papa Climent VII i el succeí el cardenal Pedro de Luna amb el nom de Benet XIII. El 19 de maig de

1396 morí el rei Joan I i el succeí el seu germà Martí. El nou monarca, ara Martí I, comprovà ràpidament que el conflicte montserratí seguia ben obert. Quan morí l'aspirant papal, Jaume d'Aragó, al priorat montserratí el 30 de maig de 1396 el nou papa, Benet XIII, intentà una maniobra estratègica per resoldre el problema. El papa decidí concedir el priorat montserratí en comanda perpètua a l'abat de Ripoll, Ramon Descatllar amb la condició, o exigència, de que expulsés a Vicenç de Ribes del monestir de Santa Maria de Montserrat. Benet XIII envià tres cartes a l'abat de Ripoll condemnant a Vicenç de Ribes i li demanà que les fes públiques. Així ho feu l'abat de Ripoll en la missa de Tots Sants el 1 de novembre de 1396 a la Seu de Manresa i després penjà les cartes en una de les portes de l'església. Però el conflicte entre el monestir de Santa Maria de Montserrat i el papa d'Avinyó no disminuí i fou ben viu durant entre els anys 1397 i 1401 perquè Vicenç de Ribes no deixà de manifestar la seva oposició al papat d'Avinyó. Es sap que el 2 de gener de 1397 fou objecte d'una requisitòria per haver criticat públicament i davant del rei, la reina i el seu consell al papa Benet XIII. Es tenen notícies que l'any 1399 el cardenal Martín de Zalba, bisbe de Pamplona, per encàrrec de Benet XIII advertí als bisbes de la província eclesiàstica de Tarragona dels errors i desviacions comeses per Vicenç de Ribes. El moll de l'os del conflicte sempre era el mateix, el papat d'Avinyó acusava a Vicenç de Ribes com a cismàtic per ser fidel al papat de Roma i d'acollir en el monestir de Santa Maria de Montserrat als monjos de Ripoll lleials al papa de Roma.

Si en un primer moment el prior Vicenç de Ribes tenia garantit el suport del rei Martí I a mesura que passa el temps i no disminuïen les tensions amb Avinyó el rei comença a canviar d'actitud. L'evolució de la situació política al regne feu que el rei decidís donar suport explícit al papat d'Avinyó i això comportava apartar a Vicenç de Ribes del priorat montserratí. Així li feu saber a Benet XIII a través de diverses ambaixades. Però el rei, sorprenentment, no rebé cap resposta per part del papa d'Avinyó. Davant el perllongat silenci papal el rei Martí envià una carta a Benet XIII l'any 1404 reiterant la seva voluntat d'apartar a Vicenç de Ribes de Santa Maria de Montserrat promocionant-lo a una altra encomana eclesial, en concret proposà fer-lo bisbe de Catània, i demanà que s'erigís el monestir a la categoria d'abadia donant compliment a la concessió feta per Climent VII en aquest sentit. Però el tema no es desencallava. Una nova carta del 1405 es tornen a reiterar les mateixes peticions. Es tenen evidències que entre 1405 i 1408 hi hagueren forces converses sobre aquest tema, però tot seguí igual.

Finalment, les providències romanes elevaren a Vicenç de Ribes a la categoria de cardenal. El 19 de setembre de 1408 el papa Gregori XII nomenà al prior montserratí cardenal amb el títol de Santa Anastàsia. Aquest nomenament coincidí amb les iniciatives empreses per acabar amb les tensions eclesials i posar fi al cisma que havia creat dues fraccions enfrontades. El Consell de Cent de Barcelona el 6 d'octubre de 1408 acordà enviar al nou cardenal Vicenç de Ribes a Roma per parlar amb el papa sobre la resolució d'aquest cisma. És més que probable que el prior montserratí no arribés a anar a Roma, es té constància que a inicis de novembre encara estava al monestir de Santa Maria de Montserrat on moria pocs dies després, el 10 de novembre.

Església, monestir i santuari a la mort del prior Vicenç de Ribes, 1408. Fons del pare Ricard M. Sans.

Amb la mort del prior montserratí s'eliminà el principal obstacle que impedia modificar la situació eclesial del monestir de Santa Maria. Quan el rei Martí I comunicà al papa d'Avinyó, Benet XIII la mort de Vicenç de Ribes li proposà fer efectiva la proposta d'erigir el monestir de Santa Maria de Montserrat en abadia i proposà que Marc de Vilalba, en aquells moments recent escollit abat de Ripoll, en fos el primer abat. Pocs dies després, el 15 de novembre de 1408, començà el concili de Perpinyà que fou l'inici del procés que acabà amb l'existència de dos papes a l'Església catòlica. Aquest concili fou inicialment convocat pel papa Benet XIII al castell reial de Perpinyà sota l'auspici del rei Martí I de Catalunya-Aragó, a causa de l'amenaça del rei francès de mantenir-se neutral si no es decidia ràpidament quin papa —el d'Avinyó o el de Roma— era l'autèntic. Un mes després s'acabà de presa i corrents el concili proclamant que el vertader papa era el d'Avinyó. Aquesta resolució, en lloc d'aclarir el debat encara creà més confusió i desconcert. Per intentar resoldre definitivament el debat es convocà un sínode a Pisa l'any següent, el 1409, el qual declarà deposats el papa d'Avinyó, Benet XIII, i el de Roma, Gregori XII, i elegí un nou papa, Alexandre V únic per tota l'Església catòlica. Un cop deposat com a papa, Benet XIII, el Papa Luna, marxà d'Avinyó cap a l'exili de Peñíscola i passà per Montserrat on decretà que el monestir esdevingués abadia i que Marc de Vilalba en fos el primer abat. I així, després de molts intents inefectius del papa Benet XIII d'intervenir en la governació del monestir de Santa Maria de Montserrat, quan es trobava a la fi del seu papat

cismàtic, prengué la decisió, que esdevindria efectiva, de convertir-lo en abadia.

No es coneixen del tot les obres que Vicenç de Ribes pogués fer durant el seu priorat. Es sap que el rei Joan I el 30 d'agost de 1387 demanà al prior unes reformes en la cambra reial montserratina. Sí que es té constància que durant aquest període el monestir montserratí es dugueren diverses iniciatives culturals i culturals tal com queda reflectit en la primera part del Llibre Vermell. Durant aquest priorat el pintor Pere Serra, l'any 1403, cobrava per la fusteria i la pintura d'un retaule i l'argenter barceloní Romeu des Feu l'any 1390 construï pel monestir un tabernacle i una custòdia[1]. És probable que les tensions entorn a aquest priorat, junt amb les penúries econòmiques, dificultessin la realització d'obres de gran envergadura. Malgrat això, les poques que es feren ja insinuaren els eixos bàsics del que seria el desenvolupament urbanístic del monestir i santuari en els propers anys. Consta que se de degueren fer algunes obres perquè Vicenç de Ribes preveïé en les ordenances del monestir de 1388 l'existència d'un "*bon mestre de pedra*" per tal de fer obres al "*monestir e muntanya de Montserrat*". Aquest mestre fou el monistrolenc Berenguer Duran[2].

```
ngg_shortcode_0_placeholder" template="/usr/home/totmontserrat/www/wp-content/plugins/nextgen-gallery/products/photocrati_nextgen/modules/ngglegacy/view/gallery-caption.php" order_by="sortorder" order_direction="ASC" returns="included" maximum_entity_count="500"]
```

[1] Ribas i Calaf, B. 1997 Annals de Montserrat 1735-1812 a cura de Francesc Xavier Altés i Aguiló, Curial Edicions Catalanes i Publicacions de l'Abadia de Montserrat pàgina 91

[2] Benet Ribas ibid pàgina 223